

1511 Commissie Noodregeling waterschappen Fijnaart en Willemstad, 1953-1958

- INLEIDING
- 1. Inventaris

INLEIDING

INVENTARIS VAN HET ARCHIEF VAN DE COMMISSIE NOODREGELING WATERSCHAPPEN FIJNAART EN WILLEMSTAD, 1953 - 1959

door G.W.G. van Bree

Uit: De oude archieven van het waterschap 'De Striene'.
(Geïntroduceerd en uitgegeven in opdracht van het Hoogheemraadschap de Brabantsche
Bandijk, 1969)

HET WATERSCHAP 'DE STRIENE'

Algemene inleiding

Het gebied, dat in 1958 bij besluit van Provinciale Staten van Noord-Brabant werd begrepen in het nieuw opgerichte grote waterschap De Striene, omvat het gedeelte van de provincie gelegen tussen de rivier Mark en Dintel, Het Hollandsch Diep, de Krammer, het kanaal van Zevenbergen en de Roode Vaart, ter grootte van omtrent 11.000 hectaren. In dit gebied zijn de gemeenten Willemstad, Fijnaart, Standdaarbuiten (deze drie geheel), Klundert en Zevenbergen (deze twee gedeeltelijk) gelegen. Het constitutiebesluit bevat tevens de opheffing van de hierin gelegen waterschappen Ruigenhil, Oude Heijningen, Oude Fijnaart, Mooie Keene, Sabina Henricapolder, Beaumondspolder, Elisabethpolder, Jufvrouwenpolder, Oude Appelaar, Grootte Torenspolder, Nieuwland of Mancía Winterpolder, Prins Hendrik - of Mancía Zomerpolder, Oudland van Standdaarbuiten, de Noord-Toren, Oost- en West Meerenpolder en Niervaert. De archieven van deze waterschappen zijn overgegaan naar het bestuur van het nieuwe waterschap 'De Striene'.

Het gebied van De Striene is in het verleden op staatkundig gebied rijk gevarieerd geweest. Op het einde van de 18e eeuw was het verdeeld over zes jurisdicties te weten: Standdaarbuiten, Fijnaart en Heijningen (heerlijkheden onder de Markies van Bergen op Zoom), Willemstad (heerlijkheid en stad onder het huis van Oranje, oorspronkelijk echter toebehorend aan de markies van Bergen op Zoom), Klundert en Zevenbergen (heerlijkheden onder het huis van Oranje. Zevenbergen voorheen echter met eigen heren of heren uit grote Zuid Nederlandse geslachten). Standdaarbuiten, Fijnaart, Heijningen en Willemstad behoorden onder het hertogdom Brabant, Klundert en Zevenbergen behoorden tot het graafschap Holland

Wenden wij onze blik verder in de geschiedenis, dan wordt ook dit beeld weer gewijzigd. Rond 1250 zijn in dit gebied twee heren partij: de heer van Breda en de heer van Strijen.

De laatste had ongeveer het gebied van de huidige gemeenten Klundert en Zevenbergen, Breda de rest. In 1290 valt de heerlijkheid Breda uit elkaar in een heerlijkheid Breda en een heerlijkheid Bergen op Zoom alsmede een groot gebied, dat gemeenschappelijk beheerd werd. Onder dit laatste gebied vallen de latere gemeenten Willemstad, Fijnaart en Standdaarbuiten. Van Strijen splitst zich onder een jongere tak uit de familie van Strijen de heerlijkheid Zevenbergen af, later eveneens Klundert of Niervaert. Zevenbergen groeide allengs los van haar band met Strijen en leidde sinds 1427 een geheel onafhankelijk bestaan. Niervaert (Klundert) werd in 1362 door de heer van Strijen te leen gegeven aan Jan van der Leck, zoon van de heer van Breda. Sindsdien volgt het de heren van Breda uit de geslachten Polanen en Nassau. Het gemeenschappelijk gebleven gebied uit het oude land van Breda werd in 1458 door de heren van Breda en Bergen op Zoom verdeeld.

De verdelingsregeling muntte niet uit door duidelijkheid al had de heer van Bergen wel de beste papieren. In 1510 besliste de Grote Raad van Mechelen in een geschil tussen Bergen en Breda en wees Standdaarbuiten, Bloemendael, Zomerland, de Meeren, Heijningen en Fijnaart toe aan de heer van Bergen en Bouwensland en de Nieuwe Amer aan beide heren gezamenlijk. De twee laatste gebieden liggen in de uiterste noordoosthoek van het oude gemeenschappelijke land, ter plaatse waar reeds in 1458 twijfel en geschil was ontstaan. In 1519 deed Jheronimus van der Noot, kanselier van Brabant, als arbiter uitspraak tussen beide heren, waarbij Bouwensland en de Nieuwe Amer voor tweederde en een gedeelte van Standdaarbuiten aan de graaf van Nassau als heer van Niervaert werd toegewezen. De grenzen zijn dan ongeveer tot rust gekomen. Bergen bezit nu de Gorzen, Standdaarbuiten, Fijnaart, Heijningen, Ruigenhil en de Meeren. Niervaert (Nassau) bezit het grootste gedeelte van Bouwensland en Nieuwe Amer benevens de gorzen welke steeds onder de heerlijkheid van Niervaert hadden behoord. Zevenbergen bezat de Zandberg en de Nieuwendijk. Zevenbergen werd later nog vergroot met de gorzen van de Meeren, die in 1527 door de heer van Bergen aan de heer van Zevenbergen werden afgestaan. Eén wijziging kwam later nog tot stand; de polder Ruigenhil met het gelijknamige dorp - nu bekend als Willemstad - werd in de 80-jarige oorlog gedeeltelijk door de prinsen van Oranje aan de markiezen van Bergen op Zoom ontfutseld. In 1648 kwam Zevenbergen uit het bezit van het hertogelijk huis Aremberg en Aarschot in handen van Amalia gravin van Solms, weduwe van stadhouder prins Frederik Hendrik. Via haar is het overgegaan in de domeinen van de prinsen van Oranje-Nassau. Op de grenzen van een en ander heeft dit laatste echter geen invloed gehad.

De commissie noodregeling waterschappen Fijnaart en Willemstad

Inleiding

Bij de watersnoodramp van 1 februari 1953 werden de gemeenten Fijnaart en Willemstad zeer zwaar getroffen. Beide gemeenten verdwenen bijna geheel onder water. Bij de respectievelijke waterschappen is deze ramp in het kort besproken.

Op 10 februari 1953 besloten de dijkgraven van de waterschappen Beaumondspolder, Elisabethspolder, Groote Torenspolder, Mooie Keene, Jufvrouwenpolder, Oude Appelaar, Oude Fijnaart, Oude Heyningen, Ruigenhil en Sabina Henricapolder tot de oprichting van een commissie teneinde met betrekking tot het noodherstel gemeenschappelijk alle maatregelen te nemen welke nodig zouden zijn om de geleden schade te beperken en/of mogelijke uitbreiding daarvan te voorkomen.

De commissie bestond uit dijkgraven van de bovengenoemde waterschappen. Voorzitter was de dijkgraaf van de Sabina Henricapolder, de heer M.P. van Nieuwenhuizen, en secretaris-penningmeester werd de secretaris van het waterschap de Ruigenhil, de heer A.A. Nijhoff.

De commissie stelde haar taak als volgt vast:

- a. Het bepalen van de soort en de wijze van uitvoering van benodigde werken.
- b. Het aangaan van tijdelijke geldleningen om deze werken mogelijk te maken.
- c. Bepaling van het aandeel, dat door verschillende polders in de kosten gedragen zou moeten worden .

De commissie heeft goed gefunctioneerd en het snelle herstel van de opgelopen schade is door haar daadwerkelijk begunstigd. Zij heeft in ongeveer f. 1.200.000,- aan schade-uitkeringen bemiddeling verleend. In 1959 is de commissie opgeheven.

Het archief

Van het archief deze tijdelijke commissie zijn geen bijzonderheden te vermelden. Het geheel bestaat uit 56 bestanddelen, waarvan 48 objectdossiers van geleden watersnoodschaden, gegroepeerd per waterschap. Toelichting hierop is overbodig. Na de inventarisatie beslaat het archief ongeveer 0,4 strekkende meters planklengte.

Toevoeging

Als gevolg van een gewijzigd inzicht met betrekking tot het beheer van archieven is door het Regionaal Archief West-Brabant aan het einde van de 20e eeuw besloten het 'systeem' van verzamelinventarissen (meerdere inventarissen van gelijksoortige archiefvormende instellingen in één deel) te verlaten en deze te vervangen door afzonderlijke inventarissen per archiefvormer. Bovenstaande inleiding is in detail op deze nieuwe situatie aangepast.

Zevenbergen, december 2002.

M.A.M. Voermans

1. Inventaris

1. Besluit van de dijkgraven der waterschappen Beaumondspolder, Elisabethspolder, Grootse Torenpolder, Mooie Keene, Jufvrouwenpolder, Oude Appelaar, Oude Fijnaart, Oude Heyningen, Ruigenhil en Sabina Henricapolder tot gemeenschappelijke regeling van het herstel der watersnoodschaden, 1953 februari 10. (afschrift). 1 katern
2. Notulen van de commissie Noodregeling Waterschappen, 1953. 1 omslag
3. Stukken betreffende de door de commissie uitgevoerde werkzaamheden in het algemeen, 1953-1954. 1 omslag
4. Onderhandse concept-acte van overeenkomst tussen de commissie en de N.V. Aannemingsmij. Rasenberg & Zonen te Breda inzake het herstel van de stormschade aan de slaperdijken in de gemeenten Fijnaart en Willemstad, 1953. 1 deeltje
5. Stukken betreffende de aardhaling in de gorzen van de Eigenaren der Aanwassen onder Fijnaart t.b.v. het dijkherstel, 1953-1958. 1 omslag
6. Stukken betreffende de financiële afwikkeling van de werkzaamheden van de commissie, 1953-1959. 1 omslag
7. Bevelschriften, kwitanties, declaraties, enz., behorende bij de financiële afwikkeling van

het algemeen beheer van de commissie, 1953-1958. 1 omslag

8. Stukken betreffende de secretaris-penningmeester, 1958. 1 omslag

9-57. Stukken betreffende de afwikkeling van de watersnoodschaden in de aangesloten waterschappen, verzameld per object, 1953-1958. 49 omslagen

9. Beaumondspolder: Waterleidingen en waterkeringen, 1953-1958

10. Elisabethspolder: Algemeen, 1953-1958.

11. Elisabethspolder: Waterkeringen, 1953-1958.

12. Elisabethspolder: Gemaal, 1953-1957.

13. Elisabethspolder: Sluis, 1953-1955.

14. Elisabethspolder: Droogmaling, 1953-1955.

15. Elisabethspolder: Wegen, 1953-1955.

16. Groote Torenspolder: Algemeen, 1953-1957.

17. Groote Torenspolder: Waterkeringen, waterleidingen en duiker, 1953-1956.

18. Mooie Keene: Algemeen, 1953-1957.

19. Mooie Keene: Schadebeperkende maatregelen, 1953-1954.

20. Mooie Keene: Waterleidingen, 1953-1958.

21. Mooie Keene: Droogmaling, 1953-1955.

22. Jufvrouwenpolder: Algemeen, 1953-1958.

23. Jufvrouwenpolder: Gemaal en bemaling, 1953-1956.

24. Jufvrouwenpolder: Kwartierse dijk, 1953-1958.

25. Jufvrouwenpolder: Polderweg, 1956-1957.

26. Jufvrouwenpolder: Waterleidingen, 1953-1958.

27. Oude Appelaar: Algemeen, 1953-1957.

28. Oude Appelaar: Oude Appelaar: Waterkeringen en waterleidingen, 1953-1958.

29. Oude Appelaar: Dieselgemaal, 1953-1957.

30. Oude Appelaar: Uitwateringssluis, 1953-1958.

31. Oude Appelaar: Noodbemaling, 1953-1958.

32. Oude Fijnaart: Duiker in de boerendijk, 1953-1958.

33. Oude Heyningen: Algemeen, 1953-1958.

34. Oude Heyningen: Betonbrug in toevoerleiding gemaal, 1953-1958.

35. Oude Heyningen: Dieselgemaal, 1953-1956.

36. Oude Heyningen: Droogmaling, 1953-1956.

37. Oude Heyningen: Waterleidingen, 1953-1956.

38. Oude Heyningen: Buitendijk, 1953-1956.

39. Oude Heyningen: Kraaiendijk, 1953-1957.

40. Oude Heyningen: Noodherstel en ontwatering, 1953-1957.

41. Ruigenhil: Algemeen, 1953-1958.

42. Ruigenhil: Waterleidingen, 1953-1958.

43. Ruigenhil: Noodbemaling, 1953-1957.

44. Ruigenhil: Archief, 1953-1958.

45. Ruigenhil: Duikers en wegen, 1953-1955.

46. Ruigenhil: Ruigenhil: Materialen, 1953-1956.

47. Ruigenhil: Uitwateringssluis, 1953-1956.

48. Ruigenhil: Waterkeringen, 1953-1957.

49. Ruigenhil: Ruigenhil: Rivierkrib in Hollands Diep, 1953-1957.

50. Ruigenhil: Zomerkaden en gronden in Maltha, 1953-1958.

51. Ruigenhil: Weekrapporten van de uitvoering der herstellingswerken in het waterschap de Ruigenhil, 1953.

52. Sabina Henricapolder: Algemeen, 1953-1958.
53. Sabina Henricapolder: Wegen, 1953-1957.
54. Sabina Henricapolder: Suatiesluis, 1953-1956.
55. Sabina Henricapolder: Waterkeringen, 1953-1956.
56. Sabina Henricapolder: Waterleidingen en duikers, 1953-1958.
57. Sabina Henricapolder: Dwarsprofiel stroomgat, z.d.